

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Deus ratione æternitatis coexistit rebus existentibus in omni differentia
temporis. cap. 14.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

tinui, æternitas vero extra genus illud, punctum nequit coexistere partibus diuisibilibus lineæ, æternitas autem potest coexistere tempori diuisibili.

X. Ad secundum neganda est assumptio, & probanda solutio eius ibidem assignata: ad cuius impugnationem respondetur esse quasdam relationes æquivalentiæ nomine tenus, quæ tamen ex vna parte sunt reales, ex altera rationis tantum: ut videre est in relatione vniõis inter verbum diuinum, & naturam assumptam: non minus enim denominatur verbum vnitum humanitati, quam hæc illi: ex parte Verbi est relatio rationis longè diuersa à relatione reali ex parte naturæ assumptæ. Eodem modo se res habet in coexistentia Dei, & rerum creaturarum: hæc namque coexistunt Deo cum dependentia ab existentia illius, sub cuius æternitate continentur: Deus vero absque vlla dependentia dicitur coexistere ob solam negationem distantie aduratione creata. Ad 3. negandum est antecedens: quoniam natura abstracta dicitur separari ab ijs omnibus, quæ ipsa apprehensa non apprehenduntur: & ideo abstracta ab omni extrinseco rationi essentiali, siue sit negatio, siue relatio: Deo vero multæ cõpetunt negationes, relationes, ac denominationes extrinsecæ, à quibus abstracta natura diuina: Sicut ergo non valet argumentum: si quis arguat Deus non est minus abstractus, quam natura, si esset eo modo, quo concipitur in abstractione: natura vero sic abstracta præcindit ab omni actione extrinseca: ergo etiam Deus præcindit, & cõsequenter non agit: in quo argumento cõsequens est manifestè falsum: ita quoque non valet in materia, de qua agimus. Neque ex hoc sequitur naturam illam, etiam in illa suppositione, fore magis simplicem, ac perfectam: nam maior abstractio à rebus corporeis, & facientibus compositionem arguit maiorem perfectionem: & hoc modo Deus est maximè simplex, & abstractus: abstractio vero à negationibus, & habitudinibus extrinsecis, non arguit maiorem, imò minorem perfectionem: nam, quo res perfectior est, plura ab ipsa pendent, & ad plura refertur: & ideo, quamuis hoc modo natura creata abstracta, si per se existeret, foret magis abstracta, non propterea foret perfectior Deo.

XI. Ad quartum negandum est etiam antecedens: nam res corruptibiles coexistunt tempori, & corporea loco proprio, in quo sunt neque tamen ad hoc opus est tertium aliquo tempore, aut loco, in quo sint: & idem, quoniam æternitas Dei continet tempus creatum, & ea, quæ in ipso sunt, excellentiori modo,

quam tempus res corruptibiles, quamuis non sit alia tertia duratio, ratione cuius dicantur esse simul, verè tamen dicuntur durare simul & coexistere: ratio est quoniam tempus, & res ipsi obnoxia continentur æternitate: & hæc cum illis comparata habet negationem distantie secundum durationem. Ex quo etiam patet solutio ad vltimū: nam tempus non propriè, aut denominatiuè durat: sed est ipsa duratio, & ratio, à qua cætera dicuntur esse in tempore: & tamen ea verè coexistunt tempori: & ita neganda est maior propositio. Ad rationem verò, qua suadet Deum non coexistere rebus illis, quæ sunt in tempore. Respondetur si antecedens intelligatur de existentia in eodem nunc durationis per se, vel per accidens, esse veram: in hoc vero sensu assumptio est falsa, quoniam Deus per accidens est in tempore: si vero maior intelligatur solū de existentia per se in eodem nunc durationis, neganda est: quoniam, ut dictum est supra, ad coexistentiam, facit existentia duorum cum negatione distantie secundum durationem vnius ab alio: ad hoc autem non requiritur, ut vtrumque existat per se in tertia aliqua duratione: sed facit est, ut in interuallo durationis, quod concipimus, designari per intellectum possit vnum nunc, à quo neutrum distet.

Deus ratione æternitatis coexistit
rebus existentibus in omni
differentia temporis.

CAPVT XV.

Quamuis Deus non mensuretur tempore, dicitur tamen esse per accidens in tempore ratione coexistentiæ: & quauis æternitas secundum propriam rationem non sit homogenea, & ad æquata mensura temporis, est tamen mensura superexcedens, ut obseruat Ferraricus lib. 1. cont. Gent. c. 66. *Ferraricus.*
§. Considerandum tertio, ratione cuius ea, quæ sunt in tempore, sunt etiam in æternitate. Et quoniam hæc est duratio indiuisibilis, & tota simul, dubium est vtrum res coexistens æternitati in aliqua differentia temporis, semper illi coexistat. Pars affirmatiua tribuitur D. Thome, sed illius mens explicabitur cap. sequ. videtur autem esse de mente doctorum, qui absolute affirmant non solum præsentia, sed etiam futura esse realiter præsentia æternitati: ita Richard. *Richard.*
quod lib. 3. art. 1. qu. 1. ar. 2. & in 1. d. 38. *capreol.*
q. 5. & d. 39. ar. 1. qu. 1. Capreol. d. 36. q. vn. *Hispalensis.*
art. 2. Hispalensis. d. 38. q. vn. art. 3. notab. 2.

Capitulum comment. Theol.

Zzzz

post

Soncinus.
Abulensis.
Catharinus.
Caietan.
Marfilius.
Raynerius.
Ferrariensis.

Viguerius.
Cordubensis.

Molina.

Anselm.

Augustin.

Augustin.

post med. Soncin. q. 2. conclus. 2. Abulens.
in c. 11. Iosue q. 20. 21. & 22. Ambr. Cathar.
opusculo de præscientia, & providentia Dei
ca. 3. & 4. Caietan. 1. p. q. 14. ar. 13. à §. *Ad has
obiectiones*. Marfil. in 1. q. 40. ar. 2. in 6. sup-
positioe. Rayner. in summa verbo, *præsci-
entia diuina*, c. 16. Ferrariens. 1. 1. cont. Gen-
tes cap. 66. dum soluit primum dubiū cir-
ca sextam rationem S. Thom. & cap. 67. §.
Ad rationem, Ioan. Viguer. institutionum,
c. 20. §. 7. versic. 1. in fine. Antonius Cordu-
bensis in quæstionario Theologico qu. 55.
dubio 8. dum tractat secundam opini-
onem, qui falso refertur pro opposita sen-
tentia: tandem Molina 1. p. q. 14. ar. 13. disp.
13. & Recentiores Thomistæ eodē art. fa-
uēt patres, in primis Anselm. in Monolog.
cap. 22. videtur eam expressē asserere: nam
cum c. 19. 20. ac 21. tractasset hanc quæstionē,
vtrum Deus sit in omni tēpore, c. 22. con-
cludit tandem his verbis: *Quoniam summam
essentiam totā inuitabilis necessitas exigit nulli
loco, aut tempore deesse, & nullaratio loci, aut
temporis prohibet omni loco, aut tēpore simul to-
tam adesse, necesse est eam simul totam in omni-
bus locis, ac temporibus præsentem esse*, si simul
est omnibus præsens: ergo quando est
præsens hodiernæ diei, est quoque præ-
sens hesternæ, crastinæ, & ceteris omnibus:
ergo omnia simul sunt illi præsentia in esse
reali: nam Anselm. loquitur de summa es-
sentia, non autem de sapientia, & propter
ea non potest explicari de præsentia noti-
tiæ, sed secundum indistantiam realem. In
Prologo autem cap. 20. sic habet. *An hoc
quoque modo transis omnia æterna quia tua, &
illorum æternitas tota tibi præsens est: cum illa non-
dum habeant de sua æternitate, quod venturum
est, sicut iam non habent, quod præteritum est: sic
quippe semper es ultra illa, cum semper ibi sis
præsens, seu cum illud semper sit tibi præsens, ad
quod illa nondum perueniunt*. Fauet August.
in id. Psal. 49. Et pulchritudo agri mecum est:
Et lib. 83. quæst. q. 17. & alij Patres, qui fre-
quenter asserunt respectu Dei nihil esse
præteritum, vel futurum: sed omnia præ-
sentia: nam videntur significare aliquid
propriū Deo: hoc vero non est, si in-
telligatur de præsentia secundum esse in-
tellectum: nam id quod est alicui præsens
intelligibiliter, potest esse absens duratio-
ne, & futurum, siue præteritum secundum
realem existentiam: quo modo multa fu-
tura naturalia possunt esse præsentia An-
gelo secundum esse intellectum: ergo, cum
patres aiunt omnia esse præsentia Deo,
non loquuntur solum de præsentia secun-
dum esse cognitum, sed de præsentia realis
coexistentiæ. Accedit quod Augustinus

lib. 2. ad Simplicianum q. 2. Boetius lib. 5.
de consolat. profa vltima. Gregor. lib. 20.
Moral. c. 23. alias 24. super illa verba Iob.
cap. 30. *Mutatus es mihi in crudelem*: Anselm. de
Concordia præscientiæ, & prædestinatio-
nis cum libero Arbitrio, cap. 2. ad med. &
Dialogo de casu diaboli cap. 21. ante med.
& Hugo Victorin. in sum. sentent. tract. 1.
cap. 12. circa principium: aiunt præscien-
tiam non dici propriē de Deo, quia nihil
ei est futurum, sed omnia præsentia: sola
vero præsentia obiecti secundum realem
coexistentiam cum potentia cognoscente
tollit rationem præscientiæ: ergo res nobis
futura, quas Deus intuituē cognoscit,
sunt illi præsentia secundum coexistentiam
realem in omni æternitate.

Fundamentum perstringit D. Thom. II.
lib. 1. contra Gent. cap. 66. quoniam æter-
nitas non est successiua, aut diuisibilis, sed
tota simul, & indiuisibiliter permanet: atq;
adeo ea, quæ ipsi coexistunt, toti coexistunt:
nihil verò potest coexistere toti, si ali-
quando nō coexistat: ergo, cum quidquid
creatum existit in aliqua differentia tem-
poris, æternitati coexistat, semper coexi-
stet. Assumptio patet, quoniam totalitas in
genere durationis est semper esse: quare, si
res aliquando nō coexistit alteri existenti,
non est præsens toti durationi illius: & cō-
firmatur, quoniam totalis, & perfecta ratio
æternitatis amplectitur, & continet omnē
durationē: ergo quidquid illi coexistit res-
ponderet omni durationi, ac tēpore: expli-
catur autem exemplo puncti, quod est cen-
trum circuli, cui respondent omnia pun-
cta circumferentiæ, quamuis ipsa inter se
distent: eodem namq; modo res per tem-
porū decursus succedentes inter se duratio-
nis interuallis distant, neq; aliæ aliis coexi-
stunt, omnes tamen respondent, & coexi-
stunt æternitati. Potest etiam adhiberi exem-
plum à coexistentia rei diuisibilis cum in-
diuisibili: quævis enim pars diuisibilis co-
existit indiuisibili, vt videre est in corpore
humano comparato animæ rationali: licet
enim singulæ partes inter se distat sint, om-
nes tamen respondent toti animæ, cum
qua sunt simul loco. Quæ comparatio ma-
iorem vim habet, si consideretur immen-
sitas diuina, & coexistentia cum reb. crea-
tis secundū locū: tamen enim singula cor-
pora sint inuicem disuncta, omnia tamen
sunt simul cum Deo, & coexistunt toti eius
immensitati, ratione cuius coexistentiæ est
Deus præsens omnibus secundum locum,
& omnia Deo: ergo etiā ratione duratio-
nis in æternitate erit semper præsens rebus
creatis existentibus in omni differentia tē-

poris

Boet.
Gregorius.

Anselm.

Hugo Villar.

S. Thomas.

Alen.
Bon.

Egip.

totus

Eych.

Bargi.

Vigue.

Dur.

aureo.

Heru.

Sylue.

Bassel.

Mayr.

Greg.

Gabri.

Brule.

Vorri.

Nyse.

Palat.

Augu.

poris. Secundò, quidquid nunc aeternitatis potest attingere, attingit semper actu, & non potentia: potest autem attingere secundum coexistentiam omnes differentias temporis, & res in ipsis existentes: ergo actu attingit illas. Maior propositio patet, tum quia, ut ait Philosoph. lib. 3. Physicor. textu. 32. in aeternis non differt esse, & posset tum quia instans temporis per coexistentiam attingit actu simul omnia, quae potest attingere: ergo multo magis id còpetet nunc aeternitatis, quod excellenter continet omnia instantia creata. Tertiò, si tempora permanerent, neque fluere succedens, absque dubio aeternitas coexisteret omni tẽpore: sed fluxus còtinuus temporis hoc nõ impedit: ergo coexistit. Assumptio probatur, quoniam aeternitas continet simul, & indiuisibiliter infinitatem durationis, & successus extensionis, ratione cuius simul coexistet temporis fluenti.

III.

Contra vero omnia esse Deo praesentia in aeternitate expressè negant. Alenf. l. p. q. 23. m. 4. ar. 3. S. Bonau. in l. dist. 35. in Commentar. dubio 6. & dist. 39. ar. 2. q. 3. & dist. 4. l. ar. 2. q. 1. ad vltimum. AEgid. in callig. corruptorij in primam partem S. Thom. ar. 3. Scot. in l. dist. 39. quæst. 1. §. *Contra istud*, cum Lycheto, Bargo, & Viguerio ibidem. Durand. dist. 38. q. 3. nu. 13. 14. 15. & 17. Aureol. dist. 36. q. 1. ar. 1. propositione 3. & dist. 38. q. vn. ar. 1. propositione 4. & ar. 2. propositione 2. Henric. eadem dist. quæ refert, & sequitur Syluest. in Constat. q. 14. ar. 16. §. 1. Bassol. eadem dist. q. vn. ar. 1. Mayron. q. 1. ar. 4. conclusionem 3. Gregor. q. 2. ar. 2. ad finem. Gabriel. q. vn. ar. 2. post secundam conclus. Aquilan. q. 2. a. 2. Stephan. Brulef. d. 39. ar. 2. q. 3. Gulielm. Vorrillong. q. vni. art. 2. in fine. Nicol. de Nyssæ, tractat. 1. p. 3. portione 1. quæ de diuinæ scientiæ certitudine, conclusio 3. & Palat. in l. d. 38. disp. 2. ante med. Est etiã sententia August. l. 12. de Ciuit. ca. 25. in fine, ubi de creaturis loquens; *Antequam fierent, inquit, non fuerunt, sed ante dico aeternitate, non tempore*, apertè significans creaturas, antequam in suo tempore producantur, præcedi ab aeternitate, ac proinde illi non coexistere. Probat autem Scotus: quoniam ita se habet aeternitas ad tempus, sicut immensitas ad locum: sed ratione immensitatis Deus solum coexistit loco existenti: ergo etiam ratione aeternitatis solum coexistet tempori existenti. Assumptione ostendit; quoniam, etsi Deus causare possit locum supra cœlum, cui existenti coexisteret, nunc tamen nequaquam coexistit: & confirmatur, quoniam id, quod non est alteri coexistere minimè potest:

res vero creatæ non semper sunt: ergo neque semper coexistunt aeternitati. Secundò, effectus, qui respectu causæ primæ dicitur esse, simpliciter est in se, nullius enim alterius respectu habet verius esse: ergo, si futura contingentia sunt quoad esse actuale praesentia Deo, sunt simpliciter actu: atque adeo nõ sunt in potentia, ut producantur, & consequenter impossibile est, ut fiant. Tertiò, si quævis res futura non solum secundum esse cognitum, sed secundum esse reale existentiae est nunc praesens aeternitati, iam nunc est producta secundum proprium esse realis existentiae: nihil enim creatum habet esse nisi per productionem: sed Deus eandem rem producet eo tempore, quo incipiet coexistere durationi creatæ: ergo bis produceretur. Quartò: arguit Durand. nu. 14. quoniam sequeretur differentiam temporis, quo fieri iudicium, coexistere creationi mundi, quod est apertè falsum. Sequela ostenditur: quoniam, si duo coexistant vni tertio: ita, ut neutrum coexistat illi, quin alterum quoque coexistat, ipsa quoque coexistunt inter se: ita vero se habent dies creationis, ac dies iudicij; nam vterque coexistit toti aeternitati, neque concipitur dies iudicij illi coexistens, quin etiam dies creationis coexistat. Maiorem explicat: quoniam, licet duo coexistant vni tertio, nõ tamen simul sed vnum prius, alterum posterius, nõ necessario coexistant inuicem sibi ipsis: tamen, si concipi nequeat vnum coexistere, quin coexistat alterum: necessario sibi quoque coexistunt.

IV.

Praesens controuersia vel potest esse de absoluta coexistetia, & praesentia rerum in aeternitate, vel de peculiaribus loquendi modis, quos nonnulli Autores usurpant, alij reijciunt. De priore sensu dicam hoc capite, de posteriore vero ca. 17. Quod ad primũ attinet, existimo re ipsa nõ esse contentionem inter Autores, sed verbotenus. Ut vero id conspicuũ fiat obseruandũ est verba, si accipiantur iuxta cõmunem vsũ, connotare simpliciter tẽpus: & ideo absolute loquendo, si de rebus nõ existentibus praedicetur coexistentia cũ Deo, per verbũ praesentis tẽporis: v.g. si dicatur, *Romulus coexistit aeternitati, dies iudicij est praesens Deo realiter*, sunt propositiones falsæ: quoniam verba illa cõnotant tẽpus praesens: falsum vero est res, quæ non sunt in tẽpore praesenti, in eodem coexistere aeternitati, quoniam coexistentia supponit existentiam: & in hoc cõueniunt oēs Doctores nõ solum relati n. 3. sed etiã alij, qui dicunt res creaturas esse praesentes Deo in aeternitate: oēs enim existimant, si verbũ significet tẽpus, propo-

Caetan.
Ferravien.
Hispalens.

Molina.
Richardus.
Catherinus.

sitiones non esse veras: quod expressè asserit Caetan. a. citat. §. *Præterea si instans*. Ferrariensis. cap. 66. §. *Sed tamen advertendum*, & sequenti, & capit. 67. §. citato. Hispalens. artic. 4. ad octauum, contra tertiam conclusionem. Molina, & reliqui citati num. primo idem sentiunt, imò Richard. & Catherinus expressè affirmant aeternitatem, prout correspondet, & coexistit vni instanti, non coexistere subsequenti: ac proinde, si verbum significet aeternitatem, solum prout correspondet tempori præsentis, propositiones, in quibus affirmantur res futuras coexistere Deo, non esse veras.

V.

Si verò verba traducantur ex proprio modo significandi, ita vt non significent instantis temporis præsentis, sed ipsum nunc aeternitatis, tunc verissima sunt omnes propositiones de præsentis, quibus enunciatur coexistentia rerum creaturarum cum aeternitate, siue res ipsæ actu existant, siue nō, siue sint præteritæ, siue futuræ. Exempli causa, si quis modo dicat, *Alexander Magnus coexistit aeternitati, Antichristus coexistit aeternitati*, verū dicit; neq; hoc negant Doctores citati nu. 3. qui impugnant. S. Thō. quia putant ipsum existimare res coexistere Deo in aeternitate, ita vt in omnibus, & singulis partibus temporis ipsi coexistant, vt patet ex impugnationibus ipsorum. Fundamentum est, quoniam aeternitas est tota simul, & indiuisibilis: & consequenter verba ipsam connotantia nihil illius relinquunt nō connotatiuum: & sicut ipsa amplectitur omne tempus, ita connotatio extenditur ad ipsam pro omni tempore: vt vero aliquid dicatur coexistere alicui durationi, non opus est vt coexistat illi ad æquatē, sed sufficit vt coexistat inadæquatē pro aliqua parte illius formali, vel virtuali: ergo, cum ea, quæ sunt in aliqua differentia temporis, coexistant inadæquatē aeternitati, simpliciter, & absolute dici potest, *coexistunt aeternitati*, si verbum non significet nunc temporis, sed aeternitatis. Assumptio patet etiam in durationibus diuisibilibus: nam, cum per aliqua Syncategoremata extendimus connotationem verbi ad certam aliquam durationem diuisibilem, omnia, quæ successiue coexistunt eius partibus, dicuntur coexistere tali durationi, & enunciatio, quæ id significat, vera est, etiam si pronuncietur, quando res actu non sunt: ita enim solemus loqui de diebus, mensibus, & annis, nam diei isto mane dicere solemus: *hodie habetur concio in hoc, vel illo templo*; item initio mensis dicimus, *hoc mense est eclip-*

sis luna: initio verò anni rectè dicimus, *hoc anno intercalatur, dies Pasche incidit in diem trigesimum Marij*, & vtimur sexcentis aliis loquendi formulis eiusdem modi, qui vsus fundamentum habet in eo, quod verba per aduerbia, aut nomina designantia certam mensuram temporis extrahuntur à limitata connotatione eius instantis, in quo oratio profertur: & extenduntur ad consignificandum per modum præsentis totum tempus, quod voces illæ additæ significant. Ex quo patet, quamuis in rebus ipsis sit distantia, successio, & ratio prioris, ac posterioris, si tamen referantur ad aeternitatem, quæ est expers omnium illorum, & est parum præsens indiuisibile, semper verè dici posse, *hac, vel illa res coexistit ipsi nunc aeternitati*, quamuis non sit actu pro eo instanti, quo oratio profertur: quoniam sensus propositionis non est rem coexistere Deo in illo instanti, sed in aeternitate: & in hoc sensu non impugnatur D. Thomas ab Scoto, & alijs vt patet ex ipsorum argumentis.

Ad autoritatem Diui Anselmi in Monolog. Respondetur terminum illum, *simul*, posse coniungi vel cum verbis illis, *præsentem esse*, vel cum termino illo, *totam*, si priore modo coniungatur, negari non potest Anselmum fuisse in opposita sententia, vt in argumento ostenditur: tunc enim sensus est, *aeternitas est tota præsens simul omnibus temporibus*, si vero *impulsetur termino, totam*, nullo modo illi fauet, quoniam facit hunc sensum, *aeternitas simul tota*, hoc est, nō per partes, sed totalitate sui esse, *est præsens omnibus temporibus*, qui sensus est verissimus, & conformis communi sententiæ: nunc vero ex instituto, & discursu ipsius Anselmi oportet mentem eius exquirere. Indagabitur autem, vtrum Deus sit in omni tempore, & cap. 21. proposuit hanc difficultatem, *quo modo est aliquid totum simul in singulis temporibus, si ipsa tempora simul non sunt*? Si vero quis responderet esse separatim, ac distinctè totam in singulis temporibus, subinfert, *ergo eius ætas, quæ nihil est aliud, quam eius aeternitas, non est tota simul, sed est partibus extensa per temporum partes*: deinde verò vt hunc nodum soluat cap. 22. docet sola ea, quæ tempore mensurantur, & continentur, subire hanc legem, vt partium rationem admittant, neque tota simul possint esse in diuersis temporibus: tunc verò subdit verba in argumento adducto: Ex quo discursu patet solū voluisse excludere diuersitatem partium pro diuersitate temporis, & induce-

VI.

Anselm.

inducere simultatem totalitatis in quouis tempore, cui coexistit aeternitas: si quis vero contendat debere quoque terminum, *simul*, copulari verbis illis, *praesentem esse*, quasi Dicitur Anselmus intendat aeternitatem esse simul praesentem omni tempore, adhuc responderi potest solum intendere simultatem aeternitatis, non temporis: nam, cum aeternitas sit expers partium, tota simul est, & quae illi in diuersis temporibus coexistunt, habent simultatem aeternitatis, non temporis, cuius rei exemplum esse potest instans temporis, in quo sunt res aliquae habentes ordinem prioris, & posterioris, quia alia aliis prius natura incipiunt, aut desinunt: omnes enim, quia coexistunt instanti illi indiuisibili, dicuntur aliquo modo esse simul duratione, quamuis alioquin fuerint alia aliis priores quoad inceptiorem, vel desitionem; ita, quia aeternitas est duratio indiuisibilis, & tota simul, non absurde dicitur res esse simul in aeternitate: hoc est non in alia, atque alia parte ipsius, quantum secundum tempus habeant ordinem prioris, ac posterioris.

VII.

Testimonium quoque ex Profolog. sumptum non conuincit: nam eodem capite concedit Deum esse ante omnia, & ultra omnia: at si omnia simul ab aeterno realiter coexistenter Deo, falsum esset ipsum esse ante, & ultra omnia. Respondetur ergo, cum ait totam rerum aeternitatem esse praesentem Deo, solum velle durationes creatas coexistere Deo secundum eius aeternitatem totam simul, & indiuisibilem, cum vero ait, *sic quippe semper es ultra illa, cum semper ibi*, hoc est in tuamet aeternitate, *sis praesens, seu cum illud semper sit tibi praesens*, ad quod illud nondum peruenerunt, sumit terminum, *semper*, tanquam nomen ac si dicat ipsum, *semper*, siue aeternitas, ad quam creaturae futurae nondum peruenerunt, tibi praesens est: si vero *semper*, sumatur aduerbialiter, & sit haec sententia illius dicti, id, ad quod creaturae nondum peruenerunt, semper tibi praesens est, adhuc patitur duplicem sensum, vel enim illud, ad quod nondum peruenerunt, est ipsa Dei aeternitas, ad quam creaturae futurae per coexistentiam nondum peruenerunt, vel est ipsamet creaturarum existentia, ad quam creaturae, dum futurae sunt, non peruenerunt; & quidem si in priore sensu accipiat, non repugnat traditae doctrinae, ut per se patet: si vero in posteriori, plane significat creaturas, etiam antequam sint, esse Deo praesentes in aeternitate: sed est sensus omnino alienus a mente Anselmi, illa

cum responsione explicare intendit, quomodo Dei aeternitas sit ultra omnia creata, etiam aeterna, id verò in eo constituit, quod Dei aeternitas, ut potest tota simul, statim praegenit, vel potius semper continet totam suam extensionem virtualement: creatura vero omnes non nisi cum aliqua successione: ac proinde Deus aeternitate sua praegenit, & est ultra omnem durationem creatam. Haec verò responsio non constat cum posteriore sensu, sed cum priore, ut consideranti patebit.

Fundamentum sumptum ex doctrina Patrum asserentium res creatas esse praesentes, non autem praeteritas, vel futuras, exigit, ut exponam quo sensu hoc verè dici possit. In primis quaedam ipsorum dicta exponi possunt ratione cognitionis, secundum quam sunt omnia praesentia Deo ab aeternitate: quo modo loquitur Diu.

VIII.

August. in citatum locum Psalm. ut patet ex verbis ipsius, sic enim habet. *Cum illo erant omnia futura; Et cum illo sunt omnia praeterita: Futura ita, ut non detrahantur ei omnia praeterita: cum illo sunt omnia cognitione quadam ineffabilis sapientia Dei in verbo constituta: Et infra, Et quare apud ipsum omnia? quia & antequam essent omnia, aut crearentur, ei nota erant omnia: Eodem modo interpretandus illa quaestione 17. & similiter, alij Patres communiter explicant se loqui de praesentia rerum in ordine ad diuinam sapientiam. Gregor. libr. secundo Moral. cap. decimo quarto, in id Iob. cap. primo. *Quadam die cum venissent filij Dei, de luce diuinæ sapientiae loquens, sic, inquit, in se transseuntia condidit, ut apud se transire nequaquam possint, nec tempus intus in conspectu eius defluit, quod apud nos foris decurrit. Vnde fit, ut in aeternitate fixa maneant ea, quae non fixa exterius seculorum volumina emanant; Et libr. 4. cap. vigesimo septimo super illud Iob cap. tertio. *Cum regibus, & consilibus terrae, fuisse, inquit, & futurum esse aeternitas non habet, cui nimirum, nec praeterita transeunt, nec, quae futura sunt, veniunt: & subdit causam, quia cuncta per praesens videt: & libr. 9. cap. 24. super id Iob. cap. 9. *Nunquid oculi carni tibi sunt, &c. de diuina aeternitate loquens; ei- quae, inquit, nec transacta praetereunt, nec adhuc ventura, quasi quae non appareant, defunct, addit quæ rationem, quia is, qui semper esse habet, cuncta sibi praesentia conspiciunt, cumq; aspiciendo post, & ante non tenditur, nulla intuitus mutatione variatur. Petrus Damian. epist. 4. de omnipotentia Dei, cap. 8. *Illud, inquit, hodie aeternitas est incommutabilis, indefectua, inaccessibilis, cui videlicet nihil addi, nihil valet minui: & omnia, quae apud nos elaborando*****

Augustin.

Gregorius.

discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie stant, & immobiliter perseverant. In illos hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus ille sumpsit originem, in illo iam & ille nihilominus est, quo iudicandus est per aeterni iudicii aequitatem. Sed hæc intelligenda esse de præsentia obiectiva respectu diuinæ sapientiæ cõstat ex ijs, quæ subdit, neq; enim in eam lucem, quæ sine accessu ea, quæ elegit, illustrat, & sine recessu ea, quæ respuit, deserit, defectus mutabilitatis venit: quia in semetipso permanens immutabilis mutabilia cuncta disponit, sicq; in se transiuntia condidit, ut apud se quæ condita sunt transire nequaquam possint: nec tempus intus in conspectu eius destituit, quod apud nos foris per exteriora decurrit; Et paulò post notat, sæpè in scripturis præterita pro futuris poni, & longè post agenda velut iam transacta narrari, quia videlicet in oculis illius sapientiæ, vnde ista manabant, omnia tempora illa simul stant, futura, atque præterita, ut reuera præsentia, fixa, atque immobilia semper assistunt. Ex quibus constat prædictum modum loquendi apud Patres quod omnia sint Deo præsentia in æternitate sæpè significare solam præsentiam obiectivam.

IX. Quædam tamen non patiuntur eiusmodi expositionem, quale est, quod sumitur ex D. Isidoro. libr. I. sententiarum de summo bono cap. 6. sic enim habet, Omnia tempora præcedit diuina æternitas: neq; in Deo præteritum, præsens, futurumve aliquid creditur, sed omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate sua cuncta complectitur. Respondet aliquis hæc verba exponi posse de ijs, quæ sunt intrinseca Deo, ut colligitur ex verbis illis, in Deo non est præteritum, &c. Solum. n. videntur excludere successionem in Deo ipso: ut etiã colligitur ex ratione, quã subdit, alioquin mutabilis est Deus credendus, si ei successiones temporũ ascribuntur, non enim sequitur mutabilitas ex successione extrinseca rerũ, quib. aliquid coexistit si ipsum in se idem, & immutabile perseverat: & idcirco D. Isidor. non significat res creatas nõ esse præteritas, vel futuras secundum esse, sed nihil ipsius Dei esse præteritum, aut futurum. Hęc expositio, licet adaptari queat verbis relatis, non tamen illis, quæ infrà habentur, sic enim ait, præsens, præteritum, & futurum nostrum est habere, nõ Dei verbi causa dicimus pro præsentia, teneo codicem, pro præterito tenui, pro futuro teneo, vniuersitatem vero Deus tenet, & pro tenuit, ac tenebit, tenet dicitur, sanè tentio, siue conseruatio rerum in esse terminatur ad creaturam, & cum ipsa simul manet, ac præterit: & non dicitur ab Isidoro præsens Deo. Debet ergò explicari de præsentia in æternitate: quæ, quia indiuisibilis est

ex parte sui, non admittit temporis differentias, aut successionem, sed purum præsens: in quo sunt omnia, quæ quomodo libet sibi ipsis in tempore succedunt. Similiter Richard. Victorin. libr. 2. de Trinitate capit. vigesimo tertio, de inuariabilitate diuinæ æternitatis loquens sic habet, sicut eorum, quæ nondum sunt, nihil est ei futurum, sic eorum, quæ iam non sunt, nihil est ei præteritum, sic eorum omnium, quæ iam præsentia sunt, nihil est ei transitorium. Est igitur in omni tempore inuariabiliter. Quæ intelligi non possunt de præsentia obiectiva rerum, non enim concluderet inuariabilitatem diuinæ æternitatis. Ad hæc igitur testimonia, etsi quæ eiusmodi apud Patres reperiantur intelligenda, oportet exactius explicare, quare verè dicatur Deo secundum esse reale nihil esse præteritum, vel futurum: nam ex sacris literis videtur oppositum deduci, in quibus vsurpantur voces significantes prioritatem, ut Ecclesiast. 24. Primogenita ante omnem creaturam: Et Christus Ioan. 8. Antequam Abraham fieret, ego sum: Et Paul. ad Ephes. I. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Vbi vero datur ante, & post, interuenit ratio futuri, ex parte eius, qui erit post; item dicitur Exodi. Dominus regnabit in æternum & ultra: ergo res ultra quas regnabit, erunt illi præterita.

X. Pro solutione aduertendum cum Richardo quodlib. 3. art. 1. q. 1. art. 2. eandem proportionaliter esse comparationem nominum, vel aduerbium loci ad locum, & temporis ad tempus: nam, sicut respectu loci dicitur ante, retrò, infrà, suprà, anterior, posterior, superior, & inferior, ita respectu temporis dicitur, ante, post, ultra, prius, ac posterius, præsens, præteritum, futurum; & quoniam in loco res est clarior, ex ipso philosophandum est de tempore: cum vero res propter suam perfectionem, & simplicitatē est talis naturæ, ut secundum eandē indiuisibilē magnitudinem virtuales coexistat pluribus locis, loca nõ dicuntur esse antè, retrò, infrà, vel suprà eandē rem: ut patet in anima, quæ existit in pedibus, & capite: nec tamen caput est suprà illà, aut pedes infrà: quod similiter patet in mudo corporeo respectu Dei: non enim cælum dicitur esse suprà, aut terra infrà Deum: dicitur tamen anima ratione virtualis diuisibilitatis esse suprà pectus, quia est in capite, & infrà pectus, quia est in pedibus: eodemq; modo Deus dicitur esse suprà terram, quia est in cælo: & infrà cælum, quia est in mundo elementalī: ceterum tamen non dicitur superior Deo, neque

Exod. 15.

neque terra inferior, quia eiusmodi nomina significant celum esse in loco superiore, quin ibi sit Deus, & terram in loco inferiore, in quo non sit Deus. Eodem modo Deus quidem dicitur ante, & ultra tempus, dicitur esse prius in Psal. 89. *Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, a seculo, & usque in seculum tu es Deus, dicitur primus, ac nouissimus* Isai. 44. vel *primus & post haec*, ut vertunt septuaginta. verba tamen illa, *primus, ac nouissimus*, habent peculiarem emphasim: nam quod est nouissimum non solum est post aliqua, sed etiam post omnia, quod optime convenit Deo, cuius causas assignat Ansel. in prolog. cap. 20. his verbis. *Tu es ante, & ultra omnia: & quidem ante omnia es, quia antequam fierent tu es. Ultra omnia vero quo modo es, qualiter enim es ultra ea, quae finem non habebunt? an quia illa sine te nullatenus esse possunt, autem nullo modo minus es, etiamsi illa redeant in nihilum, sic enim quodammodo es ultra illa; an etiam quia illa cogitari possunt habere finem, tu vero nequaquam: nam sic illa quidem habent finem quodammodo, tu vero nullo modo, & certe quod nullo modo habet finem ultra illud est, quod aliquo modo finitur: ideo etiam dici potest ultra omnia: quoniam, licet futura sit duratio creata infinita Syncategorematicè, cui Deus coexistet, tamen nunquam erit de facto infinita categorematicè, ita ut sit verum dicere est, vel praeterijt duratio infinita, sed semper erit actu finita, cum potentia ad infinitam: Deus autem est actu, quidquid est, durat infinita duratione aequipollente omnibus futuris saeculis finitis in infinitum: & propterea duratio omnis creata continuo transiens de potentia in actum, semper inuenit, ac relinquit Deum actu existentem: & ita Deus, quatenus praegenit omnem durationem creatam, dicitur primus: quatenus autem subsequitur, dicitur nouissimus. Ex his constat tempus, ac res temporales, quamuis inter se collatae sint praeterita, vel futura, Deo simpliciter esse praesentes, non futuras, si attendamus ad ipsam aeternitatem, quod fusi, & bene probat Abulens. in cap. 11. Iosue quaest. 20. Ratio est quoniam, ea, quae comparatione nostris sunt praeterita, non antecesserunt durationem diuinam, sed coexistunt indivisibili nunc aeternitatis: ea vero, quae nobis sunt futura, non erunt post Deum: quia in eodem nunc aeternitatis coexistit illis: ergo quemadmodum loquimur nobis superiora, aut inferiora non sunt Deo superiora, aut inferiora, quia in utrisque Deus est, etiam tempora nobis praeterita,*

aut futura, non sunt Deo praeterita, vel futura: quia utrisque praesens est in suo nunc indivisibili aeternitatis.

Contra se offerunt duo argumenta. Primum est, quoniam res sunt Angelis praeterita, ac futura, & nihilominus ipsorum duratio ratione propriae simplicitatis, & indivisibilitatis secundum substantiam est tota simul, & indivisibilis, ut communior sententia docet: ergo, quantumvis aeternitas sit tota simul, & indivisibilis, semper praesens absque successione, ea, quae nondum sunt, dici possunt illi futura: illa vero quae iam non sunt, praeterita. Secundum ut res dicatur alicui praeterita, sat est ut esse desierit illo permanente in sua existentia, quantumvis aliquando simul illi coexistit: ut vero dicatur futura sat est, ut non sit in praesenti tempore, quando illud est, etiam si postea in futuro simul cum illo sit: ergo res, quae iam desierunt, quamvis coexistit Deo in aeternitate, possunt dici illi praeterita, quia iam modo, Deo in suo esse permanente illae non sunt: & illae, quae nondum sunt, erunt autem postea, dici possunt illi futura, quia non sunt in praesenti duratione, in qua ille est. Antecedens patet, quoniam diem hesternam, in qua ipsi viximus, appellamus praeteritam Psal. 89. *Dies hesternae, quae praeterijt*, Tractat. Psal. 89. nam vero futuram, quantumlibet in ipsa victuri simus, sic Esdr. lib. 4. cap. 10. ait 4. *Esdr. 10.* Angelus ad Esdras, *Nocte autem, quae in crastinum futura est, manebis hic*: quamvis autem liber ille non sit canonicus, satis tamen ex eo colligitur in communi more loquendi dici futura ea, quae nondum sunt, erunt autem postea etiam manentibus his, quibus futura dicuntur.

Syluester ubi supra existimat eandem esse rationem quoad coexistentiam cum rebus successivis in Angelo, atque in Deo, sed contra communem sententiam, & rationem. Ut vero satisfiat primo argumento, suppono nihil praeter Deum habere in diuersis temporis differentiis idem prorsus esse, & eodem modo. Quod per se patet in rebus corruptibilibus, quae mensurantur tempore: & quoad esse accidentale in Angelis, qui mouentur per tempus discretum, sed quoniam non repugnat Angelum breui aliqua temporis mora manere absque nouo actu, aut receptione accidentis, inquiet aliquis pro eo tempore manere ipsum absque vlla successione durationis. Verum, si rem pensu late considerare mus, comperiemus dupliciter aliquid mutari, vel transeundo de potentia passiva,

XI.

XII.

ut sit, in actum, quo caret, vel de potentia, ut conseruetur in conseruationem passiuam actus, quem habet: nam cum nulla res creata sit actus purus, & à se, in quocunque instanti temporis consideretur, est in potentia passiuam respectu primæ causæ, ut immediate post ab ea conseruetur, vel annihiletur: & sicut iugiter perseuerat in esse, ita iugiter transit de potentia in actum conseruationis passiuæ: atque adeo, licet in diuersis partibus temporis non habeat nouum esse, habet tamen antiquum sub noua ratione actualitatis, qua priuari poterat: quod locum habet etiam in materia prima, Angelo, & quauis alia re incorruptibili: & ratione huius successione non dicuntur res esse præsentis Angelo, & rebus alijs corruptionis expertibus, sicut Deo. Nam Deus est actus purus, neque vlla ratione transit de potentia in actum, sed est ipsum esse stabile: & consequenter est semper in nunc præsentis æternitatis, in quo coexistunt illi omnia, quæ sibi in tempore succedunt.

XIII.

Hoc posito ad primum respondetur rationem adæquatam, cur res non dicantur præteritæ, vel futuræ Deo, non esse solum indiuisibilitatem æternitatis, sed independentiam, & actualitatem, quæ non reperitur in duratione Angelica, aut quauis alia creata. Ad secundum respondetur distinguendo antecedens: nam, quando id, quod permanet, est expers omnis prorsus mutationis, & successione, non dicitur simpliciter ipsi præterita res, quæ in propria duratione esse desijt, nec æ futura ea, quæ illo existente nondum existit: ratio est, quoniam duratio rei prorsus immutabilis est semper præsens, & proinde sub illa non potest intelligi ratio præteriti, aut futuri: quando vero res, qua permanente alia desijt, vel nondum est, transit aliquo modo de potentia in actum, duratio ipsius non est simpliciter, & absolute præsens, sed patitur aliquam successione: & idcirco potest in ipsa fingi modus aliquis præteriti, aut futuri: ratione cuius res aliæ, quæ entitatiuè transeant cum tempore, dici possunt præteritæ, ac futuræ respectu eiusdem. Testimonia vero, quæ adducuntur, agunt de rebus creatis corruptibilibus, respectu quarum habent rationem præteriti, ac futuri ea quoque, quæ in aliqua duratione simul cum ipsis existunt, dictum est. Responderi etiam poterit, quemadmodum ratione indiuisibilitatis, actualitatis, permanentiæ, & independentiæ durationis diuinæ dicuntur omnia Deo præsentia, non vero præterita,

vel futura, quia in ipsa æternitate non est successio, quam rationem Patres respexerunt, cum id asserunt, sic etiam propter æquipollentiam, qua continet durationem successiuam non repugnare, ut etiam res temporales dicantur illi præteritæ, vel futuræ: quod sumi potest ex sacris literis, in quibus interdum, cum de actionibus diuinis sermo est, adhibentur aduerbia, quæ important præteritum, vel futurum ut illud Genes. 6. ubi dicitur de Deo, *præcauens in futurum*, & similia: & ita res temporales possunt suo modo dici præteritæ æternitati, quatenus coexistenter illi secundum eminentiam, qua continet tempus præteritum, non coexistunt autem quatenus continet præsens: futuræ vero quatenus coexistenter eidem secundum eminentiam, qua continet tempus futurum, non vero præsens, & sic patet solutio ad loca Scripturæ, & ratio cur patres dicant respectu Dei nihil esse præteritum, vel futurum.

XIV.

Aliqui recentiores ut soluant testimonia Patrum asserentium in Deo non esse præscientiam, notant præscientiam apud homines dicere quandam rei præcognitionem confusam, ut plurimum ex causis, & aliquibus indicijs collectam, quæ non peruenit ad eam claritatem cognitionis, qua videntur res presentes, cum autem omnia creata siue existentia, siue futura eadē semper claritate obijciantur diuinæ scientiæ, inde est quod patres negant Deo conuenire nomen præscientiæ. Hæc quidem vera sunt. Verum patres plus aliquid indicant, id vero est coexistentiam rerum in æternitate: ratione cuius non solum videntur in se ipsis secundum existentiam, quam habent, sed etiam videntur semper sub præsentia reali, & nunc æternitatis indiuisibili, & hoc est quod ait D. Thomas. cum videri inquit à Deo res non solum quatenus sunt futuræ, & continentur in causis, sed etiam quatenus sunt in se ipsis sub præsentia realitate propria. Verum de sententia D. Thom. fusius cap. seq.

XV.

Restat ut respondeam argumentis vtriusque sententiæ, quatenus dictis aduersantur. Ad primum, primæ distinguenda est assumptio: nam totalitas alia est entitatiua, ac realis, altera secundum rationem, ac virtualis: prima adhuc est duplex, nempe aut per negationem imperfectionis, & partium, aut per positionem partium: essentia vero quæ dicitur tota entitatiuè per negationem, non autem per positionem partium realium, virtualis enim non respicit quoniam totalitas virtualis ad-

mittit

mittit etiam partes virtuales, ac secundum rationem. Hoc posito, si assumptio intelligatur de totalitate entitativa constante partibus, vera est, non enim fingi potest coexistere aliquid toti anno, si sit tantum in aliquibus, non vero in omnibus eius partibus: in hoc tamen sensu non inferuit ad institutum: nam aeternitas non est hoc modo tota. Eodem quoque modo vera est si intelligatur de totalitate virtuali, & secundum rationem, quod enim coexistit alicui secundum totam eius durationem virtualem, & secundum omnem rationem durationis ipsius, non potest non semper coexistere, creaturae autem non coexistunt hoc modo aeternitati: nam secundum virtualem extensionem aequialet omni durationi, ac tempori, etiam possibili, nulla vero res creata praesens est omni tempori possibili. Si vero intelligatur de totalitate entitativa priori modo accepta, falsa est assumptio: quoniam sicut id, quod coexistit secundum locum toti alicui substantiae indivisibili, non ubique illa est, sed in certo, ac determinato loco illi coexistit, ita etiam quod coexistit toti, ac indivisibili durationi, non opus est, ut semper, sed sufficit ut aliquando illi coexistat. Confirmatio eiusdem argumenti supponit quidquid coexistit alicui rei actu indivisibili, & aequipollenter divisibili, coexistere omnibus, quibus illa coexistit: quod falsum est, ut patet exemplo animae, & partium corporis: quamvis enim caput sit praesens animae secundum locum, non proinde est praesens pedibus, quibus anima praesens est. Exemplum vero puncti solum est aptum ad ostendendum quo modo aeternitas, quamvis sit indivisibilis, & extra, vel potius supra omne tempus, respondere possit diversis partibus temporis, quamvis haec inter se distinctae sint: non valet autem ad probandum simultatem coexistentiae omnium cum aeternitate: nam puncta circumferentiae non habent simultatem sitalem inter se, neque cum centro, a quo distant secundum locum: sed solum simultatem temporis, licet simul habeant certam habitudinem ad centrum, & aequalem distantiam ab illo: ut vero comparatio esset idonea, necesse erat, ut puncta omnia circumferentiae essent simul loco cum centro. Alterum quoque exemplum non concludit: nam membra corporis coexistunt toti animae, solum prout est quoddam totum entitativum negatione partium, non pro quatenus est quoddam totum virtuale respondens toti quantitativo, ac divisibili: proinde non coexistunt illi ubique, ut patet ante

dixi, eademque ratione se habent res corporeae respectu immensitatis divinae, cui non sunt praesentes adaequate, sed inadaequate. Ad secundum neganda est maior propositio: ad cuius probationem sumptam ex Philosopho respondetur, dictum illud solum habere locum in his, quae conveniunt Deo necessario, vel intrinsece, non vero in contingentibus, quae complentur connotatione extrinseca sumpta a creatura existente, qualis est creatio, gubernatio & alia similia praedicata, quae non dicuntur de Deo, nisi cum actu producit, ac dirigit creaturas, ad quas creatio, vel gubernatio terminatur. Huius autem generis est coexistentia, quamvis enim dicat ipsam divinam existentiam, siue durationem, completur tamen connotatione creaturae actu existentis: quam cum Deus libere condiderit, constat coexistentiam non esse praedicatum necessarium, aut prorsus intrinsecum Deo, & proinde non opus esse, ut conveniat ipsi ab aeterno.

Quod attinet ad fundamentum secundae sententiae Aureolus ubi supra dist. 36. art. 1. dum recitat 3. opinionem existimat primum, quod est Scoti, verum concludere, non tamen bene procedere ad mentem primae sententiae: & idem solvit illud assignando disparem rationem, quoniam aeternitas ex parte Dei aequipollent omni durationi successivae, & ratione huius aequipollentiae potest omnem illam actu attingere: immensitas vero, cum aequipolleat quantitati permanenti, non ponitur ut ratione illius Deus attingat successivam, sed permanentiam: & idem ex vi aeternitatis potest Deus non existentibus coexistere, ex vi autem immensitatis nequaquam. Verum haec solutio minime satisfacit argumento: quoniam eadem est ratio immensitatis ad omnem locum, & aeternitatis ad omne tempus: sed immensitas non praestat, ut Deus coexistat in omni loco omnibus, ac singulis rebus actu existentibus, & ita non coexistit rei, nisi in loco, in quo ipsa existit: ergo etiam aeternitas non erit sufficiens ratio, ut Deus coexistat rebus non existentibus. Assumptio est evidens: quoniam ea, quae coexistunt Deo in vno loco, non coexistunt in alio, in quo non sunt, quamvis locus actu sit: v. g. terra, quae in suo loco coexistit Deo, non coexistit ipsi in caelo: & ita nec vice versa Deus coexistit terrae in caelo, aut in aere, sed in loco infimo. Cum vero dicitur, Deus coexistit pluribus locis simul, est invocatio in termino illo, simul: nam modo significat simultatem durationis, modo loci: & si accipia-

XVI.

Aureol.

tur,

tur, prout significat simultatem loci, falsa est propositio: non enim simul in eodem situ coexistit Deus pluribus locis, cum non possint esse plures in eodem: si vero accipiat prout significat simultatem durationis, vera est propositio, quia in eodem nunc non solum aeternitatis, sed temporis coexistit Deus pluribus locis distantibus. Verum in hoc sensu inepta est comparatio: ut enim inseruiret ad institutum, opus erat ut Deus ratione immensitatis esset simul loco cum rebus loco distantibus, ita ut Conimbricæ esset praesens Olyssipponi, & rebus inibi existentibus, quemadmodum à quibusdam dicitur esse simul praesens secundum durationem rebus praeteritis, ac futuris pro eo ipso tempore, quo coexistit praesentibus. Ex dictis constat argumentum Scoti, si solum intendat probare Deum ratione aeternitatis non coexistere rebus pro eo tempore, quo non sunt, verum, & recte concludere: & quoad hoc eadem est ratio immensitatis, & aeternitatis, ut patet ex dictis. Si vero intendat ostendere res creatas non coexistere, aut esse praesentes aeternitati ipsi in se abstrahendo ab hoc, vel illo tempore, non concludit: quoniam, sicut quodvis corpus, ubique sit, dicitur esse praesens Deo ratione immensitatis, & nusquam illi abesse, ita creatura in quacunque mora temporis sit, dicitur esse praesens, & nusquam abesse aeternitati.

XVII.
Aureol.

Ad secundam & tertiam, respondet idem Aureolus non esse creaturam antecedere tempore esse eiusdem: at vero aeternitatem simul existentem attingere & non esse, quod praecedit, & esse quod sequitur: atque adeo ex hoc non tolli creationem, quia res futura non est pro nunc, sed erit aliquando in actu respectu virtutis creaturae: quae actualitas nunc ab aeternitate attingitur. Et idcirco duae illae rationes non valent: quoniam ita procedunt, ac si poneretur res creatas coexistere aeternitati, prout eminenter continet praeteritum, & praesens, & prout ipsis coexistit: non sic autem ponitur, sed tantum prout habet vim, qua actualiter attingit futurum. Quae responsio quatenus recurrit ad aequipollentiam durationis successivae in aeternitate, idonea est, ut mox explicabo: quatenus vero indicat aeternitatem simul attingere non esse rei praecedens, & esse subsequens, non est admittenda, ut plenius constabit cap. 17. Respondet itaque ad secundum, supponi falsum in argumento: nempe futura, quatenus futura, & pro eo tempore, quo nondum sunt actu sed futura, esse secundum esse reale praesentia Deo: nam sunt praesentia aeternitati se-

cundum se considerata, quatenus est duratio indivisibilis sine determinatione ad tempora, in quibus non sunt: ut sic autem abstrahunt à ratione futuri. Eodem quoque vitio laborat tertium argumentum: supponit enim futura coexistere Deo nunc, hoc est in praesenti instanti temporis, quod est falsum: neque à D. Thom. aut villo ex eius discipulis asseritur, ut amplius constabit cap. sequenti.

Ad argumentum Durand. neganda XVIII. est sequela. Ad cuius probationem respondetur maiorem propositionem esse veram, si coexistentia duorum cum uno tertio sit adaequata, & utrumque ipsorum respondeat illi tertio, secundum omnem extensionem durationis illius, tam formalem, quam virtuale, falsam vero si sit inadaequata. Quod patet à simili exemplo: Etenim pedes, manus, & caput coexistunt secundum locum animae rationali, sibi tamen minimè coexistunt, sed distant secundum locum, quoniam non coexistunt adaequate animae. Argumentum vero, quo eadem maior ostenditur, eadem solutione dissolvitur: nam, si neutrum ex duobus ita coexistit uni tertio, quin alterum quoque illi coexistat pro omni durationis extensione tam formali, quam virtuali, habent mutuam coexistentiam inter se: si vero id solum verum est respectu durationis realis, non vero extensionis virtualis, non habent. At vero, ut patet ex superioribus, coexistentia, siue praesentia rerum cum Deo in aeternitate non est adaequata, sed inadaequata: & idcirco non sequitur ex illa, ut res tempore, ac duratione discretæ coexistent inter se.

D. Thomae sententia statuit res esse praesentes realiter Deo in aeternitate, non tamen simul, aut semper.

CAPITULUM XVI.

Explicata re ipsa superest dicendum de sententia D. Thomae, quem plerique auctores impugnant, quasi dixerit res omnes esse praesentes Deo in omni tempore: imò inter ipsos eius discipulos controuersia est, quae nam fuerit eius mens. Capreolus enim in 1. d. 36. quaest. vn. art. 2. Ferrarius in 1. contra Gent. cap. 66. in explicatione sextae rationis. Caietan. 1. p. quaest. 14. art. 13. §. Ad has obiectiones, Ambrosius

Cathe-